

Данченко Т.С., студентка,
Юридичний факультет,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Грекова Л. Ю.,
завідувач криміналістичної лабораторії

ФОРМУВАННЯ ЗАВДАНЬ КРИМІНАЛІСТИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Криміналістика – одна з небагатьох юридичних наук, яку по праву можна назвати наукою про розкриття злочинів. Саме вона дає слідчому й оперативному працівникові ключ до пізнання і дослідження події злочину, визначення її механізму, а також встановлення безпосередніх суб'єктів і об'єктів матеріального середовища, котрі беруть у ній участь. Професійні знання слідчого, які спираються на методи і засоби криміналістики, дають змогу розплутувати дуже складні збіги суб'єктивних і об'єктивних факторів, причинно пов'язаних зі злочином. У такому розумінні криміналістика має пріоритет в боротьбі зі злочинністю, а її методи й засоби сприяють удосконаленню діяльності державних структур, які здійснюють правоохоронну функцію.

Ганс Гросс, засновник австрійської кримінологічної школи, основоположник криміналістики, в своїй основній праці «Керівництво для судових слідчих як система криміналістики» наголосив про створення нової науки – криміналістики. В ті давні часи, на його думку, криміналістика мала два завдання: практичне, що полягало у встановленні істини у кримінальній справі, та теоретичне – у вивченні злочинця і пізнанні злочину. Г. Гросс вважав, що криміналістика має вивчати речові докази, вчинки і явища, пов'язані з вчиненням злочину, характер, звички і способи дії учасників кримінального процесу, прийоми виявлення і дослідження різних слідів, підроблених документів тощо. Такий погляд на завдання криміналістики у період 30-70 років минулого століття підтримали видатні вчені, такі як І. Ф. Крилов, А. І. Бастиркін, В. С. Бурданова тощо.

З часом вченими було досліджено, виокремлено та узагальнено поняття завдань криміналістики. Проте єдиного погляду на це питання не існує і запроваджений вченими розподіл завдань криміналістики має деякі розбіжності. На сучасному етапі розвитку науки більшість вчених поділяють їх на загальні та спеціальні (або часткові).

Хоча загальне завдання науки криміналістики є відносно сталим, і починаючи з кінця XIX – початку XX сторіччя визначається вченими як боротьба зі злочинністю на основі розробки нових ефективних методів, сучасні погляди на цю задачу зазнали певних змін, і доповнилися новим змістом, зокрема, забезпеченням боротьби зі злочинністю відповідними потребам практики засобами, прийомами і методами отримання доказової інформації, як захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорону прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура [3, с. 22].

А. Я. Гінзбург вважає, що між загальною і спеціальними завданнями є ще одна група завдань криміналістики, які він називає приватними і відносить до них єдине керівництво науковими криміналістичними дослідженнями на базі науково обґрунтованого перспективного планування, координацію наукових криміналістичних досліджень, колективізм в науково-дослідній роботі, впровадження криміналістичних рекомендацій в практику боротьби зі злочинністю, турбота про підготовку кадрів криміналістів, обмін досвідом наукових криміналістичних досліджень, поширення криміналістичних знань [7, с. 54].

Відносно новою криміналістичною категорією є виокремлення конкретних завдань криміналістики, які визначаються відносно тих напрямків практики, які спрямовані на боротьбу зі злочинністю.

Під час постановки конкретних завдань проявляються тенденції розвитку криміналістики.

Оскільки криміналістика розвивається на основі зв'язку між вже існуючими та новими концепціями; пристосуванні останніх досягнень наук для безпосереднього використання в криміналістиці, тому, конкретним називається завдання тимчасового характеру, над вирішенням якого наука працює на даному етапі [4, с. 14].

Наприклад, посилення боротьби з організованою злочинністю внесло до порядку денного питання про створення нових структурних підрозділів, розроблення нових технічних засобів, удосконалення кримінального і кримінально-процесуального законодавства, зокрема використання як самостійних доказів

оперативних матеріалів відео-, звукозапису, кінозйомки. Тому розробка спеціальних засобів відеозапису, звукозапису, нових ідентифікаційних методик ототожнення джерел звукової інформації – все це є конкретними сучасними завданнями криміналістики [5, с. 13].

Сучасний стан боротьби зі злочинністю вимагає використання нових нетрадиційних джерел доказової інформації про сліди запаху, звуку, дослідження відбитків на молекулярному і атомарному рівнях – все це висуває нові часткові завдання перед наукою криміналістикою, яка, використовуючи останні досягнення природничих і технічних наук, пристосовує ці методи та засоби для розв'язання окремих завдань, трансформує їх у криміналістичну практику [5, с. 13].

Варто зазначити, що науковці по-різному використовують термінологію щодо систематизації завдань криміналістики.

Приміром, В. Ю. Шепітько, А. П. Шеремет, А. В. Кофанов, О. Л. Кобилянський поділяють завдання криміналістики на загальні та спеціальні, зазначаючи, що спеціальні завдання криміналістики є динамічними, оскільки змінюються залежно від соціальних змін і повинні слугувати конкретним потребам практики протидії злочинам, зміцненню законності та правопорядку. Тобто фактично, окремі завдання криміналістики визначаються потребами тих напрямків практики, які спрямовані на протидію злочинам [1, с. 25].

Н. А. Селіванов виокремлює загальні і приватні (фактично це є спеціальні) завдання криміналістики [8, с. 13].

Ю. М. Чорноус, А. В. Іщенко, В. В. Пясковський та деякі інші вчені при описі завдань криміналістики замість терміну «спеціальні завдання» використовують термін «окремі завдання», хоча по своїй суті їх зміст є однаковим. До таких завдань фактично відносять:

1) подальше вивчення об'єктивних закономірностей дійсності, що складають основу предмета криміналістики;

2) розробка нових і вдосконалення існуючих техніко-криміналістичних засобів, тактичних прийомів і методичних рекомендацій щодо збирання, дослідження, оцінки та використання доказів;

3) розробка заходів щодо припинення та попередження злочинів;

4) розробка і вдосконалення організаційних, тактичних і методичних основ досудового та судового слідства, організаційних і методичних основ судової експертизи;

5) активне вивчення й узагальнення слідчої, експертної, оперативно-розшукової та судової практики, зарубіжного досвіду у

боротьбі зі злочинністю, а також розробка автоматизованих інформаційних баз знань для забезпечення прийняття рішень під час протидії злочинам [3, с. 22].

Отже, така розбіжність в поглядах вчених на класифікацію завдань криміналістики, свідчить про те, що незважаючи на велику кількість уваги, що приділяється даному питанню, вчені, як і раніше, не можуть дійти згоди в цьому питанні. На нашу думку, було б доцільним, наприклад, проведення конференції, під час якої вчені змогли б створити нову повноцінну класифікацію, яка б задовольнила всіх. Це допомогло усунути протиріччя вчених та запровадити єдину класифікацію завдань криміналістики, що, в свою чергу, спростило би вивчення та розуміння даного питання.

Література

1. Ланцедова Ю. О. Криміналістика: навч. посібник. НАУ, 2017. 360 с.
2. Криміналістика: Підручник. За ред. проф. В. Ю. Шепітька. Х.: Право, 2008. 464 с.
3. Криміналістика [текст]: підручник. / В. В. Пясковський, Ю. М. Чорноус, А. В. Іщенко, О. О. Алексеев та ін. «Центр учбової літератури», 2015. 544 с.
4. Кофанов А.В., Кобилянський О.Л., Кузьмічев Я.В. та ін. Криміналістика : питання і відповіді. : навч. посібник. Центр навчальної літератури, 2011. 280 с.
5. П. Д. Біленчук, В. К. Лисиченко, Н. І. Клименко та ін.. Криміналістика: Підручник. Атіка, 2001. 544 с.
6. Юсупов В. В. Сучасні напрями розвитку криміналістики в Україні Підприємництво, господарство і право. 2018. №3. С. 163–166.
7. Гинзбург А.Я. Принципы советской криминалистики. Изд-во Караганд. ВШ МВД СССР, 1974. 79 с.
8. Селиванов Н.А. Советская криминалистика: система понятий. Юрид. лит., 1982. 152 с.